

Effekter av statlig **exportfinansiering**

– en litteraturöversikt

Statliga exportfinansieringstjänster verkar ha en positiv effekt på länders och företags export, det visar den här litteraturöversikten. Olika typer av tjänster kan dock ha olika stor effekt, och effekten skiljer sig åt beroende på företagstyp och destinationsmarknad.

Dnr: 2015/162

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon: 010 447 44 00
Fax: 010 447 44 01
E-post: info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Carly Smith Jönsson
Telefon: 010 447 44 34
E-post: carly.smith-jonsson@tillvaxtanalys.se

Förord

Detta pm är en översikt över litteraturen om effekter av statlig exportfinansiering. Med statlig exportfinansiering menas här exportkrediter och exportkreditgarantier som tillhandahålls av den offentliga sektorn med målet att främja företags internationalisering.

Parallellt med denna litteraturöversikt har Tillväxtanalys även låtit genomföra en kartläggning och analys av några andra europeiska länders exportfinansieringssystem. Denna kan läsas i Tillväxtanalys, PM 2015:24, *Exportfinansiering – en internationell jämförelse av aktörer och tjänster*.

Myndighetens arbete på exportfinansieringsområdet är dels en egeninitierad fortsättning på ett regleringsbrevsuppdrag från 2014 där Tillväxtanalys gavs i uppgift att utveckla metoder för att skatta effekterna av det statliga främjandet av små och medelstora företags internationalisering (uppdraget slutrapporterades i mars 2015: Tillväxtanalys, Rapport 2015:03). Dels är rapporterna en del av Tillväxtanalys arbete på kapitalförsörjningsområdet. Myndigheten ska, i enlighet med sin instruktion, arbeta med utvärderingar av statens insatser för att möta företags behov av marknadskompletterande finansiering (Förordning 2013:882).

Pm:et har skrivits av Anna Almqvist, analytiker på Tillväxtanalys avdelning för entreprenörskap och näringsliv. Carly Smith Jönsson är projektledare för Tillväxtanalys arbete på exportfrämjandeområdet och har även bidragit till detta pm. Stort tack till våra kollegor som tagit sig tid att läsa och ge kommentarer på denna litteraturöversikt.

Östersund, december 2015

Björn Falkenhall
Tf. avdelningschef, Entreprenörskap och näringsliv
Tillväxtanalys

Innehåll

Sammanfattning	7
Summary	9
1 Inledning	11
1.1 Tillväxtanalys arbete på exportfinansieringsområdet och policyrelevans	11
1.2 Metod och avgränsningar	12
1.3 Disposition.....	13
2 Bakgrund	14
2.1 Varför ska staten tillhandahålla exportfinansiering? De teoretiska argumenten.	14
2.2 Det svenska systemet för exportfinansiering och systemet i några andra europeiska länder	15
3 Att mäta effekterna av statliga exportfinansieringstjänster	17
3.1 Tjänster som studerats – oberoende variabler	18
3.2 Effekter som studerats – utfallsvariabler	19
3.3 Mätmetoder	20
4 Effekter av exportfinansiering	27
4.1 Effekter på export	28
4.2 Effekten på andra ekonomiska variabler	31
4.3 Användning av exportfinansieringstjänster	32
5 Slutsatser	34
5.1 Sammanfattande analys.....	34
5.2 Framtida studier – stora möjligheter att göra intressanta analyser och utvärderingar	35
6 Referenser	38

Sammanfattning

Statliga exportfinansieringstjänster verkar ha en positiv effekt på länders och företags export. Resultaten från studierna och artiklarna som vi tittat på i denna översikt indikerar dock att olika typer av tjänster kan ha olika stor effekt, och att effekten skiljer sig åt för olika typer av företag och destinationsmarknader.

Inledning och bakgrund

Företag i de flesta länder har tillgång till offentliga exportfinansieringstjänster såsom exportkreditgarantier och/eller exportkrediter. Detta är försäkringslösningar och lån som tillhandahålls av staten för att främja företags internationalisering. I Sverige tillhandahåller fyra statliga aktörer olika typer av exportfinansieringstjänster: Exportkreditnämnden, AB Svensk Exportkredit, Almi företagspartner AB och Swedfund International AB.

Det finns en del teoretiska argument till varför staten ska tillhandahålla denna typ av tjänst. Vi vet att export är kostsamt och ofta kräver mer kapital jämfört med inhemsk försäljning. Då banker och andra privata exportfinansierare har begränsad information om många utländska marknader innebär detta att privat exportfinansiering ofta är antingen dyr (som ett resultat av höga riskpremier på grund av osäkerhet och/eller som ett resultat av höga kostnader för att skaffa information) eller inte finns att tillgå alls. Om stora offentliga institutioner erbjuder exportfinansiering kan det gå att dra nytta av skalfördelar och hålla kostnaderna nere.

I denna översikt har vi gått igenom den empiriskt inriktade litteraturen på området med ambitionen att dels studera vilka metoder som använts i litteraturen för att skatta effekterna av statlig exportfinansiering, och dels skapa oss en uppfattning om vilka effekter som kunnat påvisas. Det främsta syftet med litteraturöversikten är metodutveckling. Det är Tillväxtanalys uppfattning att det finns ett behov av fler studier av det svenska exportfinansieringssystemet för att öka förståelsen för hur det fungerar. Analys och utvärdering av systemet är viktigt för att det på bästa möjliga sätt ska kunna bidra till svenska företags internationalisering.

Ett litet forskningsfält

Det är från vår genomgång av litteraturen tydligt att antalet studier av effekterna av offentlig exportfinansiering är förhållandevis få. Litteraturen är också till stor del fokuserade på ett fåtal länder och berör nästan uteslutande offentliga *garantitjänster*.

Merparten av studierna på området är makroekonomiska studier för vilka den dominerande metoden är den så kallade gravitationsmodellen för internationell handel. Det finns även ett par artiklar där författarna studerat effekten av exportfinansiering på branschnivå med hjälp av samma modell. Några artiklar och studier har studerat effekterna av exportfinansiering på företagsnivå. Dock har detta företrädesvis skett med hjälp av enkätdata. Vi känner bara till en artikel där författarna använt sig av registerdata på företagsnivå för att skatta effekten av offentlig exportfinansiering.

Statlig exportfinansiering verkar ha positiva effekter

Då det är fråga om ett litet forskningsfält får kunskaperna på området bedömas vara ganska begränsade. Även om de artiklar och studier som finns på området kan ge oss en indikation

på vilka effekter exportfinansiering kan ha, så bör vi vara försiktiga med att generalisera utifrån det mycket begränsade underlaget.

Bland studierna som ingår i denna översikt har de flesta fokuserat på effekterna av exportfinansiering på exportvolym. Här finner författarna till de flesta studier att det finns en positiv effekt vilket indikerar att statlig exportfinansiering kan vara främja export. Beroende på estimeringsmetod, destinationsmarknad, typ av företag och typ av tjänst varierar dock storleken på de effekter som kunnat påvisas. Några av studierna skattar även effekten av exportfinansiering på andra utfallsvariabler än just exportvolym. Till exempel har effekten på sysselsättning studerats på både makro- och mikroekonomisk nivå. Här har dock resultaten varit blandade.

Fortsatt lärande

Det finns ett tydligt behov av fler studier på detta område för att förbättra kunskapen om statlig exportfinansiering. Från ett svenskt policyperspektiv är det viktigt att detta område får mer uppmärksamhet. Ett väl utformat och fungerande exportfinansieringssystem kan vara en viktig komponent både i genomförandet av regeringens nya Exportstrategi och i det, av regeringen i budgetpropositionen för 2016, aviserade arbetet med att skapa en mer sammanhållen och långsiktig politik inom kapitalförsörjningsområdet.

Tillväxtanalys förslag för fortsatt lärande på området består främst av två typer av studier. För det första skulle sammanställning och analys av deskriptiv statistik om svensk exportfinansiering ge en tydligare bild av systemet och hur det används. För det andra skulle en utvärdering på företagsnivå kunna besvara intressanta frågeställningar om systemets effekt.

Summary

The results of the studies and the papers included in this literature review indicate that public export finance has a positive effect on exports. However, the extent of the effects differs depending on the kind of export finance used, as well as the types of firms using the services and the specific foreign markets being targeted.

Introduction and background

Firms in most countries have access to public export finance such as export credit guarantees or export credits – insurance and loans provided by the state to promote the internationalisation of firms. In Sweden there are four public organisations that offer export finance services: The Swedish Export Credits Guarantee Board, a public agency, and three state-owned companies, The Swedish Export Credit Corporation, Almi AB and Swedfund International AB.

There are a number of theoretical arguments as to why the state should provide export finance. Some of the arguments centre around the fact that exporting is costly and often requires more capital than domestic sales. Additionally, banks and other private financial institutions may have limited information on many foreign markets. As a result of high-risk premiums due to uncertainty, or because of high information costs, export finance can be expensive, or simply unavailable. If large public institutions offer export finance it may be possible to benefit from economies of scale and thus keep costs down.

This literature review covers empirical studies on the effects of public export finance. We study both the methods used and results found in the scientific literature in this area. Our main objective is, however, to explore methodologies, rather than to analyse results. An evaluation of the Swedish export finance system using some of the methodologies discussed here could provide useful information for adapting export finance to best support the internationalisation of Swedish firms. Growth Analysis sees a clear need for further studies in this area to increase our knowledge of how export finance services work.

A limited field of research

We find that very few empirical studies on the effects of public export finance have been published. Furthermore, these studies are limited to a small number of countries and they are predominantly focused on export credit guarantees, rather than other financial services.

The vast majority of the studies are on the macroeconomic level. The dominant method used is the gravity model for international trade. There are also a few published papers in which the effects of export finance have been studied at the branch level, also using the gravity model. The effects of export finance at the firm level have only been studied in a few papers. These studies are, however, primarily based on data from surveys and questionnaires. We are only aware of one paper in which the authors use firm-level data (micro data) to estimate the effects of public export finance.

Public export finance appears to have positive effects

Information regarding the effects of export finance is limited as the research field is quite small. Thus, even though the published papers and studies reviewed give an indication of the types of effects export finance can have, we should be careful about making inferences or broad generalisations based upon such a limited material.

The majority of studies included in this literature review have focused on the effects of export finance on export volumes. Most of these studies find that export finance has a positive effect on exports. However, results vary depending on the methodology used, the foreign markets being targeted, as well as the type of firm and type of export finance studied. Some of the studies estimate the effects of export finance on other outcome variables than exports. For example, impacts on employment levels have been studied on both micro and macroeconomic levels, with varying results.

Further studies

There is a clear need for further studies on the effects of public export finance. From a Swedish policy perspective it is important that this area receives more attention. A well-designed and well-functioning export finance system can be an important component in the implementation of both the Swedish Government's Export Strategy as well as the Government's objectives concerning the supply of capital to SMEs.

Growth Analysis has two main recommendations for further studies in this area. Firstly, compilation and analysis of descriptive statistics on Swedish export finance would give a clearer picture of the system and its use. Secondly, an evaluation of the effects of export credits and guarantees at the firm level could provide relevant knowledge that can be used to adapt the system to future challenges.

1 Inledning

Det vanligaste sättet att finansiera internationella handelstransaktioner är att en exportör ställer ut en kredit till en importör. Detta innebär dels en risk och dels att exportören måste ha likviditet för att klara av att täcka affären. Ett alternativt sätt att finansiera internationella affärer är att en exportör kräver förskottsbetalning av sin kund och att risken och likviditetsbördan därmed förskjuts till importören. För att försäkra sig mot riskerna med internationell handel och för att täcka likviditetsbehoven kan någon eller båda parterna i affären välja att använda sig av extern exportfinansiering.

Exportkrediter och exportkreditgarantier

Offentliga *exportkrediter* är lån för internationella affärer som tillhandahålls av statliga aktörer eller aktörer med statliga uppdrag/mandat.

Offentliga *exportkreditgarantier* är försäkringslösningar för internationella affärer som tillhandahålls av statliga aktörer eller aktörer med statliga uppdrag/mandat.

Denna studie behandlar båda dessa typer av exportfrämjande tjänster. Med statlig *exportfinansiering* menas i denna studie både exportkrediter och exportkreditgarantier som tillhandahålls av den offentliga sektorn med målet att främja företags internationalisering.

1.1 Tillväxtanalys arbete på exportfinansieringsområdet och policyrelevans

I Tillväxtanalys regleringsbrev för 2014 fick myndigheten i uppdrag att föreslå mätmetoder och indikatorer för att skatta effekterna av statliga främjandeinsatser för små och medelstora företags internationalisering (RB 1405). För uppdraget delade Tillväxtanalys upp de statliga främjandeinsatserna i fyra kategorier: i) informationsinsatser, ii) rådgivning, iii) marknadsföring, och iv) finansiering och garantier. Uppdraget slutrapporterades i mars 2015 (Tillväxtanalys 2015a). Tillväxtanalys avgränsade då arbetet till att föreslå metoder för utvärdering av effekterna av insatser inom kategorierna *rådgivning* och *marknadsföring*.

Insatser inom kategorin *information* (seminarier, allmänna landrapporter, webbsidor) exkluderades då dessa får anses vara en mindre del av ett företags internationaliseringsinsats och därmed väldigt svåra, om inte omöjliga, att effektutvärdera. Insatser inom kategorin *finansiering och garantier* exkluderades från metodutvecklingsarbetet som skedde inom ramen för regeringsuppdraget då de metoder som är mest lämpliga att använda för att utvärdera dessa insatser skiljer sig från de som lämpar sig för att utvärdera effekterna av rådgivnings- och marknadsföringstjänster.

Denna litteraturöversikt är en egeninitierad fortsättning på det ovan beskrivna uppdraget. Ambitionen är att ge en överblick över metoder som använts i den akademiska litteraturen för att utvärdera effekterna av exportfinansieringstjänster. Arbetet är också ett värdefullt bidrag till Tillväxtanalys instruktionsuppdrag kring kapitalförsörjning (Myndighetens instruktion 2§ 4).

Parallellt med denna litteraturöversikt har Tillväxtanalys (2015d) också gjort en kartläggning och jämförande analys av några andra europeiska länders exportfinansieringsystem i *Exportfinansiering – En internationell jämförelse avseende institutionella*

strukturer och produkter. Det är Tillväxtanalys bedömning att metodutvecklings- och kartläggningsarbete på området är speciellt intressant just nu då det förhoppningsvis kan vara ett användbart underlag på följande områden:

- Genomförandet av regeringens Exportstrategi – speciellt avseende ambitionen att svensk export i högre utsträckning ska nå tillväxtmarknaderna och ambitionen att fler små och medelstora företag ska våga och vilja exportera (Regeringskansliet, 2015, Sveriges Exportstrategi)
- Arbetet med att skapa en mer sammanhållen och långsiktig politik inom kapitalförsörjningsområdet (Regeringen, Budgetpropositionen för 2016, Prop. 2015/16:1).

1.2 Metod och avgränsningar

Denna litteraturöversikt syftar till att kartlägga metoder för att utvärdera och studera exportfinansieringsinsatser samt att diskutera effekter av exportfinansieringsinsatser som kunnat påvisas i litteraturen.¹

För att kartlägga forskningslitteraturen om exportfinansiering genomfördes litteratursökningar i olika databaser.² För att även fånga perspektiv från eventuella opublicerade utvärderingar av andra länders exportfinansieringssystem tillfrågades representanter från exportinstitutioner i fem europeiska länder³ om några sådana gjorts av deras verksamhet.

Följande avgränsningar har gjorts i urvalet av artiklar och studier:

- Litteraturöversikten är begränsad till *empiriska* utvärderingar snarare än teoretiska.
- Artiklar vars fokus är att studera effekterna av kreditrisk eller politisk risk, snarare än *effekterna av garantier eller krediter*, inkluderas ej.
- Endast artiklar och studier vars fokus är *offentliga* exportfinansieringsinstitutioner eller -insatser inkluderas.
- Urvalet begränsas till artiklar och studier som publicerats det *senaste decenniet* (från och med 2005).

Denna litteraturöversikt inkluderar 13 studier och artiklar varav en av studierna har en företagsekonomisk inriktning medan övriga är nationalekonomiska. Åtta av studierna är artiklar publicerade i akademiska tidskrifter som är sakkunnigt granskade (peer-reviewed). Tre av artiklarna är så kallade ”working papers”. Två av studierna är opublicerade officiellt beställda utvärderingar av andra länders exportfinansieringssystem.

¹ Ett par närliggande litteraturöversikter kan vara intressanta för den som vill fördjupa sig i ämnet:

- I Kokko (2013) diskuteras en del av de senaste årens empiriska forskning om finansieringens betydelse för exportutveckling. Översikten inkluderar tre forskningsområden: (1) studier om exportkostnader på företagsnivå, hur ett enskilt företag finansierar sin export, och vilka anpassningar och hänsyn som görs för att hantera de risker som ingår, (2) studier om effekterna av finanskriser på export: kriserna kan ses som naturliga experiment där tillgången till exportkrediter plötsligt reduceras, samt (3) studier om hur världsexporten och den svenska exporten är fördelad på olika finansieringsformer.
- I (Tillväxtanalys 2015b) ges en översikt över metoder som använts i den nationalekonomiska och företagsekonomiska forskningen för att skatta effekterna av statligt exportfrämjande av typerna marknadsföring och rådgivning.

² Sökord som användes var: ”export credit” ”export credit guarantees” ”export financing” ”export finance”

³ Danmark, Nederländerna, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

1.3 Disposition

I nästföljande kapitel ges teoretisk och empirisk bakgrundsinformation. Dels diskuteras de teoretiska argumenten för varför staten ska tillhandahålla exportfinansieringstjänster (avsnitt 2.1), dels redogör vi för det svenska systemet för exportfinansiering samt för systemet i några andra europeiska länder (avsnitt 2.2)

I kapitel 3 inleder vi litteraturöversikten med att diskutera *hur* effekterna av statliga exportfinansieringstjänster kan mätas. Vi börjar med att diskutera *vad* som har studerats i de artiklar som inkluderats i denna litteraturöversikt (avsnitt 3.1) för att sedan diskutera valet av utfallsvariabel i efterföljande avsnitt (avsnitt 3.2). Kapitlet avslutas med en genomgång av metodvalen i de olika studierna och artiklarna (avsnitt 3.3).

I kapitel 4 övergår vi till att diskutera de *effekter* av exportfinansiering som påvisats i litteraturen. Först diskuteras de effekter som kunnat påvisas på exporten (avsnitt 4.1) och därefter de effekter som kunnat påvisas på andra ekonomiska utfallsvariabler (avsnitt 4.2). I avsnitt 4.3 diskuteras ett par studiers resultat gällande användning av exportfinansieringstjänster.

Vi avslutar denna översikt i kapitel 5 med att sammanfatta och dra några slutsatser kring vad de studier som gjorts på området tidigare innebär för möjligheten att utvärdera svensk exportfinansiering.

2 Bakgrund

Innan vi börjar diskutera den akademiska litteraturen på exportfinansieringsområdet i nästföljande kapitel, ger vi i detta kapitel bakgrund om området. Inledningsvis går vi igenom de teoretiska argumenten för offentligt tillhandahållen exportfinansiering. Därefter redogör vi kort för det svenska systemet för exportfinansiering och jämför detta med systemen i några andra europeiska länder. En större kartläggning och jämförande analys av dessa olika system finns att läsa i Tillväxtanalys (2015d), *Exportfinansiering – En internationell jämförelse avseende institutionella strukturer och produkter*.

2.1 Varför ska staten tillhandahålla exportfinansiering? De teoretiska argumenten.

Det finns god teoretisk grund för varför staten bör tillhandahålla exportfinansieringstjänster såsom exportkrediter och exportkreditgarantier. Kokko (2013) delar upp det teoretiska argumentet för statliga exportfinansieringstjänster i tre steg:

1. *Export är kostsam och kräver oftast mer kapital än försäljning på hemmamarknad.* Extra kostnader kan till exempel bero på behov att anpassa produkter till exportmarknadens standarder och konsumenternas smak. Vidare innebär export oftast längre transporter och större kostnader för dessa, och för logistik mer generellt. Slutligen tar det oftast längre tid att få betalt vid export jämfört med vid inhemsk försäljning.
2. *Banker och andra privata exportfinansiärer har begränsad information om den utländska marknaden.* Exportfinansiering blir därmed dyr antingen som ett resultat av höga riskpremier på grund av osäkerhet och/eller som ett resultat av höga kostnader för att skaffa information. Den höga kostnaden gör att många företags, speciellt små och medelstora företags, behov inte kan tillgodoses av den privata finansiella marknaden.
3. *Information om exportmarknader är till stor del en offentlig vara.* När kunskap om en utländsk marknad samlats in och en riskbedömning gjorts kan denna återanvändas. Genom att stora offentliga institutioner erbjuder exportfinansiering går det att dra nytta av skalfördelar och hålla kostnaden för tjänsterna nere.

Exportfinansieringstjänster för riskhantering kan antas vara särskilt viktiga för att främja handeln med länder där affärer är förknippade med en högre kommersiell eller politisk risk, samt med länder till vilka de geografiska, kulturella och språkliga avstånden är större.

Empiriska studier i Sverige indikerar också att det finns ett stort behov av statliga finansierings- och garantitjänster – speciellt är detta viktigt för att stödja små och medelstora företag i deras internationalisering. I Tillväxtverkets rapport ”Näringslivets internationalisering tar nya vägar” (2015) tillfrågades företag om hinder i deras export-satsningar.⁴ 23 procent av de internationellt inriktade företagen som hade som ambition att växa ansåg att bristande tillgång till lån och krediter var ett sådant hinder. Även i en pilotstudie som Tillväxtanalys (2015c) lät genomföra, inom ramen för det tidigare nämnda uppdraget att utveckla metoder för att skatta effekterna av exportfrämjande, fanns liknande indikationer på små och medelstora företags behov av exportfinansieringstjänster. I studien analyserades hur sydsvenska små och medelstora företag har inlett en exportrelation till

⁴ Rapport baserad på Tillväxtverkets enkätundersökning ”Företagen villkor och verklighet 2014” med 16 000 små och medelstora företag,

länder i Asien. Studien visade bland annat att flera av de intervjuade företagen upplevde exportsatsningarna som riskfyllda (på grund av till exempel betalningsförseningar) vilket bromsat deras exportutveckling.

2.2 Det svenska systemet för exportfinansiering och systemet i några andra europeiska länder

Det svenska exportfinansieringssystemet består i huvudsak av fyra offentliga aktörer: Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK), Almi företagspartner och Swedfund International. I Tabell 1 beskrivs dessa aktörers uppdrag inom exportfinansieringsområdet.

Tabell 1 Aktörer i det svenska offentliga exportfinansieringssystemet

Aktör	Exportfinansieringsuppdrag
Exportkreditnämnden	Tillhandahålla exportkreditgarantier. Exportkreditnämnden främjar svensk export och svenska företags internationalisering genom att tillhandahålla försäkring mot förlustrisk vid export och investeringar i utlandet. Garantierna ges till såväl företag som banker och täcker både politisk och kommersiell risk.
AB Svensk Exportkredit	Tillhandahåller exportkrediter. Svensk Exportkredit erbjuder, på kommersiella grunder, finansiella lösningar för att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft. Främst är det fråga om medellånga och långa exportkrediter till näringslivet. Verksamheten innefattar även bland annat finansiering av utvecklingsprojekt inom exportindustrin, samt finansiering för svenska företags utlandsverksamhet.
Almi Företagspartner	Tillhandahåller exportlån. Almis verksamhet består av fyra affärsområden: Rådgivning, Lån, Riskkapital och Inkubation. Vad gäller finansiering har Almi flera olika tjänster så som Företagslån, Mikrolån, Innovationslån och Exportlån. Det så kallade Exportlånet är ett samarbete mellan Almi, SEK, EKN, Business Sweden och Swedfund. Lånen är avsedda att finansiera rörelsekapital eller investeringar inför utlandssatsningar.
Swedfund International	Tillhandahåller riskkapital för svenska investeringar i Afrika, Asien, Latinamerika samt Östeuropa. Swedfund arbetar inte direkt med exportfinansiering men bör fortfarande bedömas som en relevant aktör på området då gränserna mellan företags olika former av internationalisering är flytande. Utlandsinvesteringar främjar ofta även det investerande företags export då dotterbolag tenderar att importera insatsvaror, teknologi och kompetens från moderbolaget.

Källa: Kokko (2013), egen sammanfattning/bearbetning

Som nämnts tidigare har Tillväxtanalys, parallellt med denna litteraturöversikt, också gjort en kartläggning och jämförande analys av exportfinansieringssystemen i fem andra europeiska länder – Danmark, Nederländerna, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

I samtliga länder finns exportkreditinstitut som har till uppgift att främja sitt lands export. Detta sker i direkt statlig regi eller genom privata företag med statligt uppdrag. Vissa av instituten ställer enbart ut garantier, medan andra även erbjuder lån och krediter för exportaffärer och investeringar.

Danmarks exportkreditinstitut Eksport Kredit Fonden (EKF) är en statlig myndighet under det danska näringsministeriet. Myndigheten ställer ut garantier för danska exportföretag, men kan även erbjuda exportlån för stora och långvariga projekt som danska företag genomför i utlandet. EKF:s motsvarighet i Storbritannien är United Kingdom Export Finance (UKEF), vilket är ett departement inom det brittiska regeringskansliet under

ministern för handel och investeringar. UKEF erbjuder både krediter och garantier till brittiska exportföretag.

De helstatliga danska och brittiska systemen kan jämföras med Nederländernas system där det privata företaget Atradius erbjuder exportkredit- och investeringsgarantier till nederländska exportföretag på uppdrag av den nederländska staten. Uppdraget utförs av Atradius Dutch State Business som utgör ett separat aktieföretag inom den internationella koncernen Atradius Group. Det statliga uppdraget omfattar inte exportkrediter och det finns heller inga offentliga aktörer eller andra privata aktörer som förmedlar offentligt finansierade exportkrediter i Nederländerna. Undantaget är Netherlands Development Finance Company, ett aktieföretag under direkt tillsyn av nederländska centralbanken, som erbjuder lån och finansiering för investeringar i utvecklingsländer.

I likhet med Nederländerna har Tyskland gett privata företag i uppdrag att bedriva verksamheten som rör exportkreditgarantierna. Här har Euler Hermes AG och PricewaterhouseCoopers AG i uppdrag att informera om och förvalta de statliga exportgarantierna. Det finns inget statligt uppdrag på exportkreditområdet.

Det österrikiska systemet för offentlig exportfinansiering är ännu ett exempel på hur en privat aktör agerar utifrån ett statligt uppdrag. I Österrike har staten gett Oesterreichische Kontrollbank Aktiengesellschaft i uppdrag att erbjuda exportkrediter och exportgarantier till österrikiska företag.

3 Att mäta effekterna av statliga exportfinansieringstjänster

I detta kapitel diskuteras *hur* statliga exportfinansieringstjänster har utvärderats och vilka metoder som använts för att mäta effekter. Att diskutera de metoder som använts för att studera effekterna av exportfinansiering i den akademiska litteraturen är intressant av två skäl. För det första är det nödvändigt att förstå vad som studerats och hur det studerats för att få en uppfattning om hur robusta och generaliserbara resultaten är. För det andra bör eventuella framtida utvärderingar och studier av den svenska statliga exportfinansieringen beakta de metoder som använts av andra.

Trots att företag i de flesta länder har tillgång till offentliga exportkrediter och/eller exportkreditgarantier⁵ har forskningen inom området varit fokuserad på att studera effekter på endast ett fåtal av dessa länder.

Merparten av artiklarna i denna översikt är *fallstudier* fokuserade på effekterna av *ett* lands statliga exportfinansieringssystem. I fyra av de 13 studierna som inkluderats här studeras effekterna av det tyska statliga exportkreditgarantisystemet – de så kallade Euler Hermes garantierna (Moser m.fl., 2008; Felbermayer m.fl., 2012; samt Felbermayr och Yalcin, 2013; Felbermayr m.fl., 2015). Vidare är tre av artiklarna i denna översikt fokuserade på Österrike (Egger och Url, 2006; Badinger och Url, 2013; Sieber och Url 2010). En fallstudie har också gjorts för vardera Japan (Mah, 2006), Australien (Zammit m.fl., 2009) och Tjeckien (Janda m.fl., 2013a). Fallstudier av detta slag har fördelen att de ger djupgående kunskap om det specifika landets system.⁶ Att forskningen på området, i mångt och mycket, består av fallstudier (och att flera av fallstudier dessutom varit inriktade på samma länder) innebär dock att man bör vara försiktig med att generalisera resultaten.⁷ Fler studier av andra länder kan behövas för att bygga upp kunskap om effekterna av exportkrediter och exportkreditgarantier mer allmänt.

Tre av artiklarna i denna översikt är *internationella studier/jämförelser* snarare än fallstudier. I Baltensperger och Herger (2009) studeras effekten av exportkreditgarantier i 30 OECD länder. Janda m.fl. (2013b) studerar och jämför effekterna av olika typer av exportfinansieringsinstitutioner i de fyra så kallade Visegrádgruppländerna (Tjeckien, Polen, Slovakien och Ungern). Slutligen har Soh Young In (2014) studerat effekten av öppnandet av exportfinansieringsinstitutioner i 15 länder under perioden 1972–2010. Internationella studier och jämförelser har därmed använts både för att påvisa skillnader i effekten av olika sorters system och för att hitta mer generaliserbara effekter.⁸

⁵ Dels tillhandahåller många regeringar dessa tjänster till sitt lands företag, dels tillhandahåller många mellanstatliga och regionala organisationer exportfinansieringstjänster.

⁶ Fallstudier kan ofta ha hög så kallad *intern validitet*. Med detta menas att de med förhållandevis hög säkerhet kan besvara frågan: var det behandlingen (t ex exportfinansieringstjänsten) som i detta fall orsakade skillnaden i utfallet (t ex exporten) mellan de som tagit del av behandlingen och de som inte gjort det?

⁷ Det bör även påpekas att det i flera fall är samma forskare som arbetat på området – Gabriel J Felbermayr, Erdal Yalcin, Thomas Url, Karel Janda och Eva Michalíková är alla återkommande namn.

⁸ En fördel med internationella studier/jämförelser är just att man genom att använda dessa ofta kan få hög *extern validitet*. Med detta menas att resultaten är generaliserbara till andra situationer eller länder.

I resten av kapitlet diskuteras metodvalen utifrån tre frågeställningar:

1. Vilka tjänster har studerats (avsnitt 3.1)?
2. Vilka effekter har bedömts som intressanta (avsnitt 3.2)?
3. Vilka mätmetoder har använts för att studera (i) och (ii) (avsnitt 3.3)?

3.1 Tjänster som studerats – oberoende variabler

Exportkreditgarantier har fått mest uppmärksamhet

De artiklar som studerats i denna litteraturoversikt berör nästan uteslutande exportkreditgarantier (se Tabell 2 nedan). Detta trots att litteratursökningen som gjordes var bred och syftade till att fånga upp även utvärderingar av andra former av exportfinansieringstjänster såsom exportkrediter och lån. Effekter av exportfinansiering är, generellt sett, ett litet forskningsområde och kunskaperna på området får därför bedömas vara ganska begränsade. Vad gäller effekterna av statliga exportkrediter framstår det dock som att det finns en speciellt stor kunskapslucka i litteraturen.

Tre av studierna i denna översikt behandlar dock såväl exportkrediter som exportkreditgarantier. I studien av Janda m.fl. (2013a), av effekten på tjeckisk export av statliga exportfinansieringstjänster, studeras effekten av alla tjänster som tillhandahållits av tjeckiska exportbanken (CEB). CEB erbjuder företag såväl kredit- som garantitjänster. I sin studie har författarna därför valt att studera effekten på Tjeckiens export av en förklaringsvariabel som fångar värdet av alla exportkrediter, garantier och lån från tjeckiska CEB för nya affärer.

I Janda m.fl. (2013b) är fokus mer explicit på effekterna av *olika typer av exportfinansiering*. Studien är en jämförande analys av effekten av exportfinansieringsinstitutioner med olika roll och mandat i fyra länder: Tjeckien, Slovakien, Polen och Ungern. I både Tjeckien och Ungern finns två separata institutioner med uppdrag att hantera exportkrediter respektive exportkreditgarantier. I Slovakien finns bara en organisation vars mandat innefattar såväl exportkrediter som exportkreditgarantier och i Polen finns en institution som tillhandahåller exportkreditgarantier men ingen egentlig statlig exportkreditgivare.⁹ Författarna utnyttjar i sin studie denna variation för att studera effekten av olika typer av exportfinansieringsinstitutioner på länders exportvolym.

I Soh Young Ins (2014) artikel studerar författaren effekten av att öppna en exportfinansieringsinstitution på ett antal makroekonomiska variabler (bland annat ländernas export och BNP) med hjälp av ett dataset med 15 länder som öppnat någon form av sådan institution under de senaste 40 åren. Precis som Janda m.fl. (2013b) är författaren intresserad av om olika typer av institutioner – med fokus på olika tjänster (krediter eller garantier) – har olika effekt.

Vanligast att förändringar i garanterad volym studeras

Bland studierna som inkluderats i denna översikt har det vanligaste tillvägagångssättet varit att studera effekten av *volymförändringar* (det vill säga till exempel storleken på den export som garanterats) på till exempel ett lands/företags export. Volymförändring utgör

⁹ Författarna noterar att den vanligaste modellen för exportkreditinstitutioner i Europa är att ha separata institutioner som tillhandahåller exportkrediter (av författarna kallade bankinstitutioner) och exportkreditgarantier (försäkringsinstitutioner).

variabeln av intresse i majoriteten av studierna som omfattas av denna översikt (se Tabell 2 nedan).

Endast i en av de makroekonomiska studierna i denna översikt har författaren valt ett annat tillvägagångssätt. Soh Young In (2014) har, som nämnts tidigare, valt att studera effekter av *öppnandet* av officiella exportfinansieringsinstitutioner i 15 olika länder. Fokus är således effekten i en brytpunkt istället för effekten på marginalen av en volymförändring.

I de studier vars fokus är på effekter på företagsnivå är strategin också en annan. I dessa artiklar studeras effekten av att företag överhuvudtaget tagit del av en tjänst jämfört med en kontrollgrupp som inte tagit del av tjänsten ifråga (Zammit m.fl., 2009; Felbermayer m.fl., 2012; Badinger och Url, 2013). I en studie (Sieber och Url, 2010) studeras effekten av en kontrafaktisk situation där man upphör med nya statliga investerings- och exportkreditgarantier från och med 2008.

3.2 Effekter som studerats – utfallsvariabler

Vanligast är att effekter på exporten studeras men effekten på andra utfallsvariabler kan vara minst lika intressant

I artiklarna i denna översikt har författarna valt att studera effekten av statlig exportfinansiering på lite olika utfallsvariabler. Det mest uppenbara kan tyckas vara att studera effekten på någon form av exportvariabel. Detta är också det som gjorts i de allra flesta fall. Vanligast är att *total exportvolym* till olika marknader studeras.

Detta är till exempel fallet i Moser m.fl. (2008) där ett paneldataset använts för att studera effekten av tysk exportkreditgarantigivning på den totala tyska exportvolymen. Liknande studier har även gjorts av effekten på exportvolym på *branschnivå*. I Egger och Url (2006) studeras till exempel effekten av österrikisk exportkreditgarantigivning på österrikisk export från olika branscher (på tvåsiffrig NACE-nivå).

Export(volym) är dock inte den enda utfallsvariabeln som studerats. Felbermayer m.fl. (2012) menar att det är mer relevant att fokusera på effekten av exportfinansiering på företagets totala försäljningsvolym än på deras exportvolym. Författarna menar att det finns en teoretisk risk att staten, genom att erbjuda exportkreditgarantier, skapar en ”moral hazard” situation där företagen omdirigerar sin försäljning från en jämförelsevis säker hemmamarknad till en mer riskfylld utländsk marknad. För att inte riskera fånga potentiell omallokering mellan inhemsk försäljning och export väljer författarna därför att studera effekten av garantigivning på generella försäljningsvolymen på *både* hemmamarknad och export.

I tre andra studier i denna översikt studeras andra utfall än exportvariabler. Argumenten för att göra detta är dock inte, som i Felbermayer m.fl. (2012) att användandet av en exportutfallsvariabel riskerar fånga omallokerad försäljning, utan snarare att det som är intressant att studera från ett policyperspektiv är just effekten på olika *indirekta* variabler.

Felbermayer m.fl. (2015) studie tar avstamp i det faktum att tyska exportföretag blir allt mer integrerade i globala värdekedjor och att den tyska exporten innehåller en ökande andel utländskt förädlingsvärde. Författarna studerar indirekta effekter såsom sysselsättning i Tyskland och i andra länder som är integrerade i samma värdekedjor. Även Sieber och Url (2010) studerar de indirekta effekterna av österrikisk exportfinansiering på utfallsvariabler såsom sysselsättning och BNP.

Soh Young In (2014) väljer att, vid sidan om att studera effekten på exportvolym, studera effekten på ett antal andra makroekonomiska variabler. BNP per capita studeras för att fånga (den indirekta) effekten på ekonomin som helhet. Effekter på arbetslöshet studeras då det uttalade målet för exportfrämjande ofta är just jobbskapande.¹⁰ Slutligen studeras effekten av att öppna en offentlig exportfinansieringsinstitution på vad författaren kallar landets ”finansiella djup” (ett mått som fångar den privata finansiella sektorns roll och storlek i landet). Tanken med att inkludera denna utfallsvariabel i analysen är att undersöka om statliga exportfinansieringsinstitutioner påverkar den privata sektorn på området, till exempel genom att stärka eller tränga undan den (så kallade crowding out-effekter).

Subjektiva utfallsvariabler kan studeras med hjälp av enkätstudier

I några av studierna i denna översikt har författarna valt att använda sig av enkätstudie-metodologi för att studera mer *subjektiva utfallsvariabler*. I Zammit m.fl. (2009) studeras hur användare och icke-användare av statliga australiensiska exportkreditgarantier upplever värdet av denna typ av försäkring. En subjektiv utfallsvariabel av detta slag kan förvisso inte användas för att utvärdera faktiska *effekter* av exportkreditgarantier, men kan å andra sidan användas för att till exempel förstå vad företagen efterfrågar och för att studera om och hur tjänster kan marknadsföras på bästa sätt.

Badinger och Url (2013) har i sin studie bland annat studerat sannolikheten för att olika företag nyttjar österrikiska exportkreditgarantier. Att studera vad som avgör om företag använder sig av en statlig tjänst eller ej är, även det, intressant ur till exempel ett marknadsföringsperspektiv och kan vara ett bra underlag för att bedöma om utbudet av tjänster matchar behoven hos olika typer av företag.

Felbermayr m.fl. (2015) använder också enkäter och djupa intervjuer för att studera en subjektiv utfallsvariabel, mer specifikt undersöker de hur så kallat ”national content” regelverk påverkar garantitagares användning av utländska underleverantörer.

3.3 Mätmetoder

I detta avsnitt övergår vi till att diskutera vilka metoder som har använts för att studera effekterna av statlig exportfinansiering. Avsnittet inleds med att de metoder som använts sammanfattas översiktligt i tabellform (Tabell 2).

¹⁰ Detta är även fallet i Sverige. Regeringens exportstrategi är t ex menad att bidra till regeringens övergripande mål att öka antalet personer i sysselsättning och antalet arbetade timmar så mycket att Sverige når den lägsta arbetslösheten i EU till år 2020. (Regeringskansliet, 2015, Exportstrategin)

Tabell 2 Metoder för att mäta effekter av statlig exportfinansiering – sammanfattning av vad som har studerats och hur.

Studie	Metod	Tjänst/aktör som utvärderats – oberoende variabel	Utfallsvariabel
Makroekonomiska studier			
Mah (2006) <i>"The effect of export insurance subsidy on export supply: The experience of Japan"</i>	Exportutbudsekvation	Subventionerade japanska offentliga exportkreditgarantier (den del av garanti-givningen som inte täcks av försäkringspremier eller kunnat återkrävas)	Japans totala exportvärde/BNP
Moser m.fl. (2008) <i>"Political Risk and Export Promotion: Evidence from Germany"</i>	Gravitationsmodell som kompletterats med bl a kontrollvariabel för politisk risk	Värdet av exportkreditgarantier som garanterats av tyska Euler Hermes för nya affärer	Exportvärde (för specifika importländer, för specifika år)
Baltensperger och Herger (2009) <i>"Exporting against Risk? Theory and Evidence from Public Export Insurance Schemes in OECD Countries"</i>	Gravitationsmodell som kompletterats med bl a kontrollvariabel för finansiell risk	Exportkreditgarantier i 30 OECD länder. Kreditrisk, garantitak, och subventionsnivå används som proxyvariabler	Exportvärde (för specifika land-par, för specifika år)
Janda m.fl. 2013a <i>"Credit Support for Export: Robust Evidence from the Czech Republic"</i>	Gravitationsmodell som kompletterats med bl a kontrollvariabel för politisk risk	Värdet av alla exportkrediter, garantier och lån från tjeckiska CEB för nya affärer	Exportvärde (för specifika importländer, för specifika år)
Janda m.fl. 2013b <i>"The Performance of Export Credit Agencies in Post-Communist Central European Countries"</i>	Gravitationsmodell som kompletterats med bl a kontrollvariabel för politisk risk	Värdet av alla exportkrediter, garantier och lån från ett av fyra studerade länder (Tjeckien, Slovakien, Polen, Ungern)	Exportvärde (för specifika land-par, för specifika år)
Soh Young In 2014 <i>"Do export Credit Agencies Benefit the Economy"</i>	"Differences-in-differences" Panelregression med kontrollvariabler menade att fånga landkarakteristika	Skapandet av officiella exportkredit(garanti)-institutioner i 15 länder sedan 1970-talet	Ekonomisk tillväxt (BNP), export (export/BNP), arbetslöshet. Även effekter på privat inhemsk kredit (privata krediter/ BNP).
Studier på branschnivå			
Egger och Url (2006) <i>"Public Export Credit Guarantees and Foreign Trade Structure: Evidence from Austria"</i>	Gravitationsmodell för internationell handel	Värdet av exportkreditgarantier som garanterats av österrikiska OeKB för nya affärer.	Exportvärde på branschnivå (tvåsiffrig NACE, för specifika importländer för specifika år)

Studie	Metod	Tjänst/aktör som utvärderats – oberoende variabel	Utfallsvariabel
Studier på branschnivå			
Felbermayr och Yalcin (2013) <i>"Export Credit Guarantees and Export Performance: An empirical analysis for Germany"</i>	Gravitationsmodell. Data på branschnivå gör det möjligt att komplettera modellen med interaktionsvariabler för bransch, destination och år	Värdet av exportkreditgarantier som garanterats av tyska Euler Hermes för nya affärer. Dessutom inkluderas som kontrollvariabler användande av en exportkreditgaranti från tyska Euler Hermes (dummyvariabler) för: land*år, land*bransch och bransch*år	Exportvärde (för specifika importmarknader – land och bransch – för specifika år)
Felbermayr m.fl. (2015) <i>"Beschäftigungseffekte der Exportkreditgarantien des Bundes und globale Wertschöpfungsketten"</i>	– Gravitationsmodellen i studien ovan kompletteras med Input-Outputmodell om arbetskraftsintensiteten på branschnivå samt FN:s COMTRADE-statistik om internationell handel. – Deskriptiv statistik – Enkätundersökning. – Djupa intervjuer.	Effekten av en höjning av taket för andelen utländskt förädlingsvärde i exporten som kan täckas av statliga Hermesgarantier.	Sysselsättning i Tyskland och i andra länder med underleverantörer integrerade i tyska exportföretags värdekedjor.
Studier på företagsnivå			
Zammit m.fl. (2009) <i>"Perceptions of export credit insurance value: Australian evidence"</i>	Enkätundersökning av urval av exportörer (användare och icke-användare av exportkreditgarantier). Multipel regressionsanalys av datan.	Användande av australiensiska FCIA:s exportkreditgarantier	Uppfattat värde av garantier. Vilka aspekter av garantianvändning som är mer eller mindre värdeskapande
Sieber och Url (2010) <i>"Exportgarantien in Österreich: Auswirkungen auf Beschäftigung und gesamtwirtschaftliche Kennzahlen"</i>	Enkätundersökning. Användare av exportkredit- och investeringsgarantier matchades och jämfördes med en kontrollgrupp av ickeanvändare.	Effekten av en kontrafaktisk situation i vilken OeKB skulle ha upphört med nya garantier fr.o.m. 2008.	Exportaktivitet, inhemskt förädlingsvärde i export, sysselsättning, bytesbalansen, BNP.

Studie	Metod	Tjänst/aktör som utvärderats – oberoende variabel	Utfallsvariabel
Studier på företagsnivå			
Felbermayer m.fl. (2012) <i>"Mitigating liquidity constraints: Public export credit guarantees in Germany"</i>	"Differences-in-differences" kombinerat med matchningsstrategi av behandlade och obehandlade företag	Användande (som en dummyvariabel) av en exportkreditgaranti från tyska Euler Hermes	Företagens försäljnings- och anställningsnivåer
Badinger och Url (2013) <i>"Export Credit Guarantees and Export Performance: Evidence from Austrian Firm-level Data"</i>	Enkätundersökning av urval av företag (användare och icke-användare av exportkreditgarantier). – Probit för att studera vad som avgör om ett företag använder garantier. – "Least-square" estimering för att studera effekter av användande på företags export.	Användande (som en dummyvariabel) av en exportkreditgaranti från österrikiska OeKB.	– Sannolikhet att använda garantier. – Företagens export (ej export inom koncern)

Gravitationsmodellen för internationell handel används oftast för att ge en bild av effekten på aggregerad nivå

Den så kallade *gravitationsmodellen* för internationell handel är en vanligt förekommande modell i nationalekonomiska studier av internationella handelsmönster och volymer.¹¹ Bland artiklarna i denna litteraturöversikt använder sig författarna i sex av fallen av denna modell för att studera effekterna av statlig exportfinansiering (Egger och Url, 2006; Moser m.fl., 2008; Baltensperger och Herger, 2009; Felbermayr och Yalcin, 2013; Janda m.fl., 2013a; Janda m.fl., 2013b; och Felbermayr m.fl., 2015). Modellen är en makroekonomisk modell som i grunden innebär att en ordinary least square regression (OLS) estimeras för effekten av en främjandeinsats (i detta fall statliga exportfinansieringstjänster) på den bilaterala exportvariabeln av intresse (vanligen exportvolym). På ekvationens högra sida kontrolleras även för andra variabler som det finns, teoretiska och empiriska, belägg för påverkar den bilaterala handeln – exempelvis ländernas BNP, geografiskt avstånd mellan länderna, handelsavtal och kolonial historia.

Det finns viss variation i tillämpningen av modellen mellan de olika artiklarna som använt sig av den. En intressant utökning av modellen står till exempel Moser m.fl. (2008) för. Författarna bygger till stor del sin studie på Egger och Urls (2006) artikel men inkluderar i sin modell en kontrollvariabel menad att fånga politisk risk. Då detta är den friktion som är den bakomliggande orsaken till att många regeringar valt att erbjuda exportkreditgarantier, är det potentiellt viktigt att inkludera.

¹¹ Namnet på modellen anspelar på Newtons gravitationslag: desto större massa (ekonomisk storlek) och desto mindre avståndet är mellan två länder, desto större kommer attraktionen vara (ju mer handel kommer att uppstå), *ceteris paribus*.

En uppenbar risk med att använda, till exempel, en gravitationsmodell för att skatta effekten av garantigivningsaktiviteter på ett lands exportvolym är risken för omvänd kausalitet eller simultankausalitet. Med andra ord: hur kan vi till exempel veta att exporten ökat för att garantigivningen ökat – snarare än att garantigivningen blivit större som ett resultat av ökad export? Det finns flera ekonometriska metoder som kan användas för att minimera risken för att en skattning fångar omvänd kausalitet. Moser m.fl. (2008) använder sig till exempel av en så kallad instrumentell variabel¹² för att komma åt problemet. Det är dock svårt att helt utesluta risken för omvänd kausalitet. I sin mikroekonomiska studie kritiserar Felbermayr m.fl. (2012) också de tidigare makroekonomiska studierna på området för att författarna av dessa inte, på ett övertygande sätt, lyckats visa att de effekter som de funnit inte är ett resultat av omvänd kausalitet.¹³

I ett par av studierna i denna översikt har andra makroekonomiska metoder än just gravitationsmodellen använts för att studera effekten av exportfinansiering. Mah (2006) tittar på effekten av subventionerade japanska offentliga exportkreditgarantier¹⁴ på Japans totala exportutbud (total export/BNP). För detta använder sig författaren av en exportutbudsekvation och kontrollerar för relativa exportpriser och inhemsk efterfrågan.

Även Soh Young Ins (2014) artikel har ett makroekonomiskt perspektiv. I denna artikel använder sig författaren av så kallad ”*differences-in-differences*”-teknik för att fånga effekter på olika makroekonomiska variabler från etablerandet av statliga exportfinansieringsinstitutioner. Författaren utnyttjar att olika länder öppnade dessa institutioner under olika år för identifiera effekten.

Bättre datatillgång har gjort studier på bransch- och företagsnivå möjliga

I tre av studierna har författarna valt att, med hjälp av en *gravitationsmodell*, undersöka effekten av exportfinansiering på *branschnivå*. I Egger och Url (2006) studerar författarna effekten av österrikiska exportkreditgarantier på export uppdelat på branschnivå och i Felbermayr och Yalcin (2013) studeras effekten av tyska exportkreditgarantier uppdelat på bransch. Felbermayr och Yalcin påpekar i sin studie att de, genom att använda sig av branschinformation i analysen, inte bara kan uttala sig om eventuella skillnader och likheter i effekten för olika branscher utan att de även kan göra en mer robust skattning. Genom att inkludera några interaktionsvariabler¹⁵ i sin estimering kan de på ett effektivt sätt beakta vad som brukar kallas det multilaterala motståndet vilket är en nödvändighet för att få fram en korrekt skattad gravitationsmodell.¹⁶ Felbermayr m.fl. (2015) bygger vidare

¹² Instrumentell variabel (IV) kan användas för att få fram en skattning av effekterna när de förklarande variablerna i en regression är korrelerade med fel-termen t.ex. vid omvänd kausalitet. En IV är en variabel som inte själv hör hemma i den förklarande ekvationen, men som (givet att den är giltig) kan användas för att identifiera om en endogen förklarande variabel faktiskt har en effekt på utfallsvariabeln.

I Moser et al (2008) använder sig författarna av en sorts instrumentell variabel som brukar kallas ”system generalized method of moments estimator”.

¹³ I studien Felbermayr m.fl. (2012) kombineras en matchningsteknik med en ”*differences-in-differences*” strategi vilket innebär att icke-observerbara företagskaraktäristiska, som inte varierar över tid, beaktas i skattningen och att risken för omvänd kausalitet minskar.

¹⁴ I praktiken förlustdelen av garantigivningen, det vill säga den del av garantigivningsverksamheten som inte täcks av försäkringspremier eller kunnat återkrävas

¹⁵ Interaktionsvariabler inkluderas i analysen när det finns anledning att misstänka att det inte bara är effekten av ett antal oberoende variabler som var för sig påverkar utfallet, utan att de oberoende variablerna också samspelar och att just denna interaktion kan ha en effekt i sig själv. Felbermayr och Yalcin (2013) inkluderar i sin analys interaktionsvariablerna: *land*år*, *land*bransch* och *bransch*år*

¹⁶ Idén att det är viktigt att beakta det så kallade multilaterala motståndet (multilateral resistance) i en gravitationsmodell introducerades i Anderson och van Wincoop (2003). Argumentet i artikeln är att handelsflöden mellan två länder inte bara beror på den absoluta kostnaden för handel mellan just dessa länder,

på Felbermayr och Yalcins (2013) gravitationsstudie och använder data om utländskt förädlingsvärde i tysk export på branschnivå tillsammans med en Input-Output-modell för att beräkna sysselsättningseffekter på branschnivå.

I endast en av studierna (Felbermayer m.fl. 2012) har författarna haft tillgång till registerdata över både garantigivning på *företagsnivå* och andra företagskaraktäristika och använt detta för att genomföra en mikroekonomisk studie över effekter av statlig exportfinansiering hos företagen (snarare än att studera effekterna på ekonomin som helhet eller för olika branscher). Analyser på mikronivå innebär andra metodval och avväganden än för en makroekonomisk studie. I Felbermayer m.fl. (2012) används en så kallad *matchningsstrategi* i kombination med en ”*differences-in-differences*” metod för att studera effekten av tyska exportkreditgarantier på företagen. Detta innebär att författarna jämför utfallet för företag som tagit del av garantigivningsverksamheten med utfallet för en grupp snarlika företag som inte tagit del av den, men som i övrigt liknar de företag som garanterat sin export. Det är med andra ord fråga om en skattning av vad den kontrafaktiska exporten hade varit för de företag som använde exportkreditgarantier, *om de inte hade använt dessa*.

Studier på bransch- och företagsnivå kan ge svar på intressanta frågor och kan dessutom i många fall vara ett robustare sätt att skatta effekter jämfört med makroekonomiska studier. För att dessa typer av studier ska vara möjliga krävs dock tillgång till data från exportfinansieringsinstitutioner över deras kunders identitet.

Enkätstudier är ett alternativ om tillgången till registerdata är begränsad

I brist på tillgänglig data på företagsnivå över garanti- och/eller kreditgivning är ett alternativ att använda sig av enkätdata från företagen för att studera effekten av statlig exportfinansiering. I denna översikt ingår fyra enkätstudier. Badinger och Urls (2013) artikel baseras på en enkät till österrikiska företag. Med hjälp av enkäten identifieras vilka företag som tagit del av statliga garantier och företagen delas därefter upp i en grupp som tagit del av dessa statliga tjänster och en grupp som inte tagit del av dem men som i övrigt liknar den första gruppen vad gäller företagets storlek och bransch. Ambitionen med studien är dels att svara på vad som avgör om företag nyttjar statliga exportfinansieringstjänster och dels att uppskatta effekten av österrikiska exportkreditgarantier på företagets export. I Zammit m.fl. (2009) studeras, med hjälp av en enkät, det uppfattade värdet av australiensiska statliga exportkreditgarantier bland användare och icke-användare. Felbermayr m.fl. (2015) genomför i sin studie, som komplement till sin kvantitativa analys, dels en enkät och dels intervjuer med fyra större tyska bolag. Ambitionen är att få djupare kunskap om hur tyska företag skulle påverkas av ändrade regelverk vad gäller krav på andelen tyskt förädlingsvärde som kan garanteras.

Sieber och Url (2010) har i sin studie tillgång till data för ett stickprov av användare av österrikiska exportkredit- och investeringsgarantier. Författarna genomför en enkätundersökning av användarna från detta stickprov samt på en grupp icke-användare som matchades med användare utifrån bland annat antalet anställda och exporterfarenhet. Deras svar jämfördes med utrikeshandelsstatistiken som fördelades på tre regioner (industriella länder, Sydeuropa och europeiska CIS) för att beräkna en exportmultiplikator för garantier. Författarna lägger stor vikt vid att beräkna en dynamisk multiplikator som de anser motiveras av teorin: export till nya marknader innebär fasta kostnader, så exportökningar

utan även på den genomsnittliga relativa kostnaden för handel mellan de båda länderna av intresse och alla deras potentiella handelspartners.

blir större över tid. Denna effekt beräknas som större för mer riskfyllda och mindre bekanta marknader.

Enkätstudier kan därmed användas dels som en alternativ metod som ger information på företagsnivå (i brist på registerdata). Dels kan enkätstudier användas för att svara på frågor som inte *kan* besvaras med registerdata – till exempel i fallet Zammit m.fl. (2009) om företagens syn på värdet av exportfinansieringstjänster.

Enkätstudier är dock förknippade med vissa problem. Svarsfrekvensen från enkäter skickade till företag, speciellt till små och medelstora företag, är ofta låg. I Zammit m.fl. ligger svarsfrekvensen på 20,5 procent och Badinger och Urls (2013) studie baseras på en enkät med svarsfrekvens på 21,4 procent (efter att ofullständiga svar tagits bort). Sieber och Urls (2010) studie hade en svarsfrekvens på 30,3 procent, men det kan noteras att svarsfrekvensen var högre bland OeKB-garantitagare än för kontrollgruppen. Felbermayr m.fl. (2015) får en svarsfrekvens på 25 procent trots att populationen omfattade enbart företag som hade tagit del av offentliga garantier. En uppenbar risk med så låg svarsfrekvens är att de som faktiskt svarat på enkäten inte är representativa för populationen som helhet. Med andra ord kan analysen komma att baseras på snedvridna resultat. En annan viktig aspekt att beakta innan enkäter används är den tidsmässiga belastning på företagen som dessa kan utgöra, det vill säga den så kallade uppgiftslämnarbördan.

4 Effekter av exportfinansiering

I detta kapitel diskuteras de resultat och effekter som kunnat påvisas i litteraturen. Även om resultaten är intressanta och, i vissa fall, kanske kan vara generaliserbara är det viktigt att iaktta försiktighet i tolkningen av vad eventuella påvisade effekter, av en specifik organisation i ett specifikt land under en specifik tidsperiod, kan innebära i ett annat sammanhang.

I Tabell 3 nedan sammanfattas de huvudsakliga resultaten från artiklarna som inkluderats i denna studie. Tabellen följs av en diskussion kring resultaten och de effekter av exportfinansiering som påvisats i litteraturen.

Tabell 3 Resultat från studier i denna översikt. Påvisade effekter av statlig exportfinansiering/försäkring.

Studie	Huvudsakliga resultat
Mah (2006) <i>"The effect of export insurance subsidy on export supply: The experience of Japan"</i>	Även om subventionerade exportkreditgarantier har en positiv effekt på japanska företags vinst så bidrog det inte till att ökad export för Japan.
Egger och Url (2006) <i>"Public Export Credit Guarantees and Foreign Trade Structure: Evidence from Austria"</i>	Exportkreditgarantier har en liten men signifikant effekt på export på kort sikt och en förhållandevis stor effekt på export på längre sikt.
Moser m.fl. (2008) <i>"Political Risk and Export Promotion: Evidence from Germany"</i>	Finner belägg för att tyska statliga exportkreditgarantier har en ekonomiskt och statistiskt signifikant positiv effekt på landets export.
Baltensperger och Herger (2009) <i>"Exporting against Risk? Theory and Evidence from Public Export Insurance Schemes in OECD Countries"</i>	Statliga exportkreditgarantier i OECD-länder har inte, under den studerade perioden, lett till ökad export till politiskt och kommersiellt riskfyllda låginkomstländer. Däremot har garantierna haft viss positiv effekt på exporten till hög- och medelinkomstländer.
Zammit m.fl. (2009) <i>"Perceptions of export credit insurance value: Australian evidence"</i>	Ökad tillgång till exportfinansiering från banker är det viktigaste upplevda värdet av exportkreditgarantier bland australiensiska exportörer. Vidare upplever mer aktiva (större) exportörer exportkreditgarantier som värdefullare.
Sieber och Url (2010) <i>"Exportgarantien in Österreich: Auswirkungen auf Beschäftigung und gesamtwirtschaftliche Kennzahlen"</i>	Garantianvändare har oftare medelstor FoU-verksamhet i hemlandet. ¹⁷ Användare av investeringsgarantier och exportgarantier anställer mer kvalificerad personal, uppvisar en starkare exportutveckling och de gör oftare affärer med mer riskfyllda marknader. Slutsatsen är att dessa företag därmed bidrar till en regional diversifiering av exporten och FDI. Inga tydliga slutsatser kunde dras avseende sysselsättningsutveckling. Om garantigivningen hade upphört 2008 beräknar författarna att detta skulle lett till en liten minskning av BNP och en försämring av bytesbalansen.
Felbermayer m.fl. (2012) <i>"Mitigating liquidity constraints: Public export credit guarantees in Germany"</i>	Finner en signifikant ökning av både sysselsättning och försäljning hos företag som nyttjat exportkreditgarantier (jämfört med matchade företag som inte nyttjat garantier). Hittar också belägg för att effekten av garantigivningen var större under den finansiella krisen (oberoende av volym som garanterats).

¹⁷ Enligt OECD:s definition av "medium-tech firms".

Studie	Huvudsakliga resultat
Badinger och Url (2013) " <i>Export Credit Guarantees and Export Performance: Evidence from Austrian Firm-level Data</i> "	Stora företag med bl.a. mycket forskningsverksamhet och stor riskexponering har störst sannolikhet att nyttja offentliga exportkreditgarantier. Vidare finner författarna en ekonomiskt och statistiskt signifikant positiv effekt av exportkreditgarantier på export.
Felbermayr and Yalcin (2013) " <i>Export Credit Guarantees and Export Performance: An empirical analysis for Germany</i> "	Offentliga exportkreditgarantier har en ekonomiskt och statistiskt signifikant positiv effekt på export på branschnivå. Effekten av offentliga exportkreditgarantier varierar mellan branscher och destinationsmarknader. Effekten är störst för export till medelinkomstländer och för branscher förknippade med riskfyllda affärer.
Janda m.fl. (2013a) " <i>Credit support for Export: Robust Evidence from the Czech Republic</i> "	Oklara effekter av exportkreditgarantier. Hittar en signifikant positiv effekt av garantier i en statisk modell men i den dynamiska specifikationen ¹⁸ som författarna föredrar finner de inga belägg för att exportkreditgarantier främjar tjeckisk export. När outliers (avvikande observationer) exkluderas framkommer dock en effekt även i denna modell.
Janda m.fl. (2013b) " <i>The Performance of Export Credit Agencies in Post-Communist Central European Countries</i> "	Författarna finner vissa små effekter av exportfinansiering. Effekten är större för organisationer som tillhandahåller exportkreditgarantier än för institutioner som tillhandahåller exportkrediter eller både krediter och garantier.
Soh Young In (2014) " <i>Do Export Credit Agencies Benefit the Economy</i> "	Bildandet av en exportkredit(garanti)institution har en positiv effekt på ett lands export men effekten avtar något över tid. Bildandet har ingen signifikant effekt på ett lands BNP eller arbetslöshet. Vidare finner författaren vissa indikationer på att exportkreditinstitutioner tränger ut den privata finansiella sektorn (garantiinstitutioner verkar dock ha motsatt effekt).
Felbermayr m.fl. (2015) " <i>Beschäftigungseffekte der Exportkreditgarantien des Bundes und globala Wertschöpfungsketten</i> "	En höjning av taket för andelen utländskt förädlingsvärde i exporten som kan garanteras beräknas leda till fler arbetstillfällen både i Tyskland och i andra länder där underleverantörer är integrerade i tyska exportföretags värdekedjor.

4.1 Effekter på export

Den generella bilden från studierna i denna översikt, av effekten av exportfinansiering på export, är att *denna typ av statlig tjänst har en mätbar och oftast mer än proportionerlig effekt*. En mer än proportionerlig ökning av exporten, som ett resultat av till exempel garantigivning, kan tolkas som att mer export genereras av garantigivningsverksamheten än vad som faktisk täcks av den.

Effekter på export har kunnat påvisas på makronivå i flera empiriska studier

I Egger och Urls (2006) artikel studeras effekten av exportkreditgarantianvändning på Österrikes export till länder utanför OECD från ett makroekonomiskt perspektiv. Författarna studerar effekten på olika tidshorisonter. På kort sikt finner de endast en mycket liten generell effekt av exportkreditgarantier vilket författarna menar kan förklaras av de långa tidshorisonterna associerade med affärer för vilka exportkreditgarantier används. Denna teori bekräftas när författarna studerar effekten på längre sikt och finner en långsiktig, såväl statistiskt som ekonomiskt signifikant, effekt av exportkreditgarantier på exportvolym. För den specifikation¹⁹ författarna föredrar var multiplikatorn 2,8 – det vill

¹⁸ En dynamisk modell beaktar, till skillnad från en statisk modell tidsaspekter

¹⁹ Den funktionella formen på regressionen inklusive kontrollvariabler

såga för varje 100 euro som österrikiska staten garanterar genom sin exportkreditgarantiorganisation Oesterreichische Kontrollbank genereras 280 euro export.

I artikeln studeras även huruvida exportkreditgarantier påverkar branschfördelningen av exporten. Författarna menar att det vore ett rimligt teoretiskt antagande att garantier har en större effekt på branscher med hög risk och långa ledtider. När detta undersöks empiriskt finner dock författarna att branschfördelningen i Österrikes export är mer eller mindre opåverkad av användningen den statliga garantigivningen.

Moser m.fl. (2008) bygger sin studie på Egger och Urls (2006) artikel och undersöker med hjälp av liknande metoder²⁰ effekten av exportkreditgarantier på Tysklands export. Resultaten stödjer de som Egger och Url kom fram till för Österrike – denna typ av exportfrämjande har en effekt på exporten. Magnituden på denna effekt varierar dock och beror dels naturligtvis på vilket land och vilken tidsperiod som studeras, men också på vissa metodval. Moser m.fl. testar i sin artikel dels en specifikation som ligger mycket nära Egger och Urls. De kommer med hjälp av denna specifikation²¹ fram till en väsentligt större multiplikatoreffekt av garantier på tysk export för den aktuella tidsperioden (en multiplikator på cirka 6 – att jämföra med Egger och Urls multiplikator på 2,8). Med den specifikation som författarna föredrar²² är multiplikatorn för det tyska datasetet dock endast 1,7. Med andra ord: för varje 100 euro den tyska exportkreditinstitutionen Euler Hermes garanterade under den studerade perioden så genererades 170 euro export. Precis som i Egger och Urls artikel finner Moser m.fl. att effekten av exportkreditgarantier på export sker först på längre sikt.

I artikeln Janda m.fl. (2013a) bygger vidare på de två studierna av Egger och Url (2006) samt Moser m.fl. (2008). I artikeln studeras effekten av exportkrediter och exportkreditgarantier på tjeckisk export. I en statisk specifikation finner författarna att dessa finansieringstjänster har en signifikant effekt på Tjeckiens export, men när en dynamisk specifikation används försvinner effekten. För att få mer klarhet i vilka eventuella effekter garantigivning haft på Tjeckiens export testar författarna att använda sig av en så kallad "least trimmed squares estimator"²³ vilken innebär att en del avvikande värden tas bort med motiveringen att de snedvrider resultaten. När denna typ av metod används blir även den dynamiska skattningen ekonomiskt och statistiskt signifikant. Janda m.fl. konstaterar därför att de inte kan förkasta hypotesen att de statliga exportfinansieringstjänsterna har effekt på tjeckisk export – dock anser författarna att effekten är oklar.

Även i Mahs (2006) studie av effekten av exportkreditgarantier på Japans export studerar författaren om denna typ av tjänst har en effekt på exporten på makronivå. Mahs studie skiljer sig något från övriga makrostudier i denna översikt i det att författaren studerar exportkreditgarantier mer explicit som en typ av *företagsstöd*. Mah tittar i sin artikel på effekten av subventionerade exportkreditgarantier²⁴ på det japanska exportutbudet.²⁵ Mah finner att även om subventionerade garantier har en positiv effekt på japanska företags vinst så bidrog det inte till ökad export.

²⁰ En väsentlig skillnad mellan Egger och Urls och Moser et als. studier är att de senare kontrollerar för politisk risk i sin gravitationsmodell (se avsnitt 3.3).

²¹ En Mundlak-typ regression

²² En dynamisk modell

²³ Detta innebär att skattningen bygger på en minimering av de kvadrerade residualerna, men att de största residualerna exkluderas.

²⁴ "Subventionerade exportkreditgarantier" studeras i studien genom att författaren räknar ut den totala exportförsäkringsfordran som staten betalar ut minus det som staten får in i form av premier och återkrävning.

²⁵ Artikeln skiljer sig även metodmässigt från övriga studier som inkluderats här (se avsnitt 3.3).

Även på bransch- och företagsnivå har effekter på exporten kunnat påvisas

Även om författarna till merparten av studierna i denna litteraturöversikt har studerat effekten av exportfinansiering på makronivå så finns det, som diskuterades i föregående kapitel, även några studier som fokuserat på att studera effekterna på bransch- och företagsnivå.

I Felbermayr och Yalcin (2013) studeras, precis som i Moser m.fl. (2008), effekterna av garantier utställda av tyska exportkreditgarantigivaren Euler Hermes på tysk export. Det finns ett par relevanta skillnader mellan studierna som påverkar resultaten. Dels är datasetet för en delvis annan tidsperiod, men framförallt har Felbermayr och Yalcin valt att studera effekter på branschnivå vilket bland annat möjliggjort för andra metodologiska val (se avsnitt 3.3). Författarna kommer, precis som Moser m.fl., fram till att exportkreditgarantigivning har en statistiskt och ekonomiskt signifikant effekt på den tyska exporten. Dock finner de att garantierna har en väsentligt mindre effekt än vad Moser m.fl. kommer fram till med hjälp av deras data och metod. Enligt Felbermayr och Yalcins skattning innebär en enprocentig ökning av garantinivån att exporten ökar med i genomsnitt 0,012 procent. (Med andra ord: för varje 100 euro den tyska exportkreditinstitutionen Euler Hermes garanterade under den studerade perioden så genererades 120 euro export.)

Det finns i denna översikt en studie i vilken författarna valt att studerat effekten av exportkreditgarantier på export på företagsnivå. I Badinger och Urls (2013) artikel studeras detta med hjälp av en enkätundersökning med ett urval av österrikiska exportörer. Studien visar, precis som studierna ovan på makro- och branschnivå, på effekter av garantigivning på export. Beroende på vald specifikation finner författarna en, både statistiskt och ekonomiskt signifikant, effekt på företagets export på mellan 97 och 126 procent (för varje 100 euro som de österrikiska företagen lät garantera så genererades mellan 97 och 126 euro i export).

Effekten kan variera för olika destinationsmarknader...

I teorin bör betydelsen av statliga exportfinansieringstjänster vara större till politiskt och finansiellt osäkra marknader. Utan tillgång till garantier kan export till denna typ av riskfyllda marknader vara avskräckande för företag. Vidare kan det vara svårare att säkra privata garantier och krediter till riskfyllda marknader då privata finansiella aktörer kan vara ovilliga att tillhandahålla exportfinansieringstjänster till denna typ av land.

Baltensperger och Heger (2009) studerar om statliga exportkreditgarantier som utfärdats av OECD länder har en effekt på dessa länders export. Fokus är dock inte om det finns generella effekter utan snarare *om och hur effekten skiljer sig åt mellan olika typer av destinationsmarknader*. De finner att exportkreditgarantiinstitutioners verksamhet har en positiv (om än ganska begränsad) effekt på handeln med andra hög- och medelinkomstländer. De finner dock ingen effekt av statlig exportkreditgarantiverksamhet i OECD länder på exporten till låginkomstländer.

Även i flera av de andra artiklarna har författarna valt att studera om effekten av statliga exportfinansieringsinstitutioner och tjänster skiljer sig åt beroende på destinationsmarknad. Moser m.fl. (2008) har i sin artikel valt att studera om effekten av garantier på tysk export skiljer sig åt beroende på destinationsmarknadens industrialiseringsnivå. Moser m.fl. finner att garantierna har effekt på exporten till icke-industrialiserade länder – men effekten är i

det fallet mindre än proportionerlig (med en multiplikator på 0,63) och avsevärt mindre än den generella effekten till alla destinationsmarknader (multiplikator på 1,7).²⁶

Felbermayr och Yalcin (2013) studerar också om effekten av garantigivning på exporten skiljer sig åt mellan olika typer av länder. Till skillnad från Moser m.fl. (2008) och Baltensperger och Herger (2009) finner de dock att effekten av tysk garantigivning är större för ”svårare” destinationsmarknader. En enprocentig ökning i garantigivningsnivån för export till den rikaste gruppen länder ökar exporten med 0,012 procent; för medelinkomstländer är samma siffra 0,013 procent och för de fattigaste länderna 0,014 procent.²⁷

Även Badinger och Url (2013) har valt att studera skillnader i effekt av garantigivning till olika grupper av länder. Författarna finner att effekten av exportkreditgarantier på österrikisk export är större till länder med högre exportkreditrisk. Således är författarnas resultat på detta område mer i linje med Felbermayr och Yalcins (2013) resultat än övriga studier.

... och olika typer av organisationer och mandat kan ha olika stor effekt

I Janda m.fl. (2013b) studeras effekten av olika typer av exportfinansieringsinstitutioner och institutioner hemmahörande i de fyra Visegradgrupp länderna.²⁸ Ambitionen är att undersöka om olika organisationer med olika typ av mandat kan ha olika effekt. Författarna finner generellt väldigt små effekter av statlig exportfinansiering. I de fyra aktuella länderna är det dock organisationer som tillhandahåller exportkreditgarantier snarare än exportkrediter (eller både krediter och garantier) som har en ekonomiskt och statistiskt signifikant effekt på exporten.

4.2 Effekten på andra ekonomiska variabler

Intuitivt kan det tyckas naturligt att studera effekten av exportkrediter och exportkreditgarantier på just *export*. Som diskuterades i avsnitt 3.2, är det dock inte självklart att detta är den mest lämpliga utfallsvariabeln. Som diskuterades i det avsnittet så har författarna till ett par av studierna i denna litteraturoversikt istället valt att studera effekten av exportfinansiering på andra typer av ekonomiska variabler.

Felbermayr m.fl. (2012) studerar effekten på företagsnivå av tyska exportkreditgarantier på ett antal ekonomiskt intressanta utfallsvariabler såsom förändringar i försäljningsnivå, sysselsättningsnivå, förädlingsvärde, förädlingsvärde per anställd, och vinst/försäljning. Författarna kommer fram till att användningen av tyska exportkreditgarantier har en ekonomiskt och statistiskt signifikant effekt på de flesta av utfallsvariablerna – en effekt som är robust över ett antal olika specifikationer. Vad gäller till exempel förändringar i försäljningsnivå så är den additionella försäljningen för företag som använt garantier mellan 4 och 4,5 procentenheter jämfört med försäljningen i en kontrollgrupp av matchade företag som inte nyttjat garantier. Samma siffra för additionell sysselsättning är mellan 2,5 och 3 procentenheter. Att författarna hittat signifikanta effekter av tyska exportkreditgarantier på denna typ av utfallsvariabler talar mot att den effekt som i tidigare studier hittats på tysk export (i alla fall enbart) skulle vara en omallokeringseffekt från inhemsk försäljning till försäljning i utlandet.

²⁶ Med andra ord: för varje 100 euro den tyska exportkreditinstitutionen Euler Hermes garanterade till icke-industrialiserade länder under den studerade perioden så genererades 60 euro export.

²⁷ Det vill säga för varje för varje 100 euro som Euler Hermes garanterade till rika länder så genererades 120 euro export men för varje 100 euro de garanterade till de fattigaste länderna så genererades 140 euro i export.

²⁸ Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern

Felbermayr m.fl. (2012) studerar även om effekten av exportkreditgarantier var större under den ekonomiska krisen 2008–2009. De finner belägg för att effekten av garantier på ett antal av deras utfallsvariabler var större under krisåren. Författarna menar att detta stödjer deras hypotes att mekanismen genom vilken exportkreditgarantier fungerar är att de mildrar finansiella begränsningar och, på så vis, hjälper företag utöka sin verksamhet.

Den andra artikeln i denna översikt, där effekten av exportfinansieringstjänster studeras på andra utfallsvariabler än just export, är Soh Young In (2014). I denna makroekonomiska studie studerar författaren dels den direkta effekten av att ett land etablerar en exportfinansieringsinstitution – det vill säga effekten på ett lands export. Dels studerar författaren om bildandet av en institution av detta slag har indirekta effekter. Detta görs genom att effekten studeras på makroekonomiska variabler såsom BNP, arbetslöshet och vad författaren kallar finansiellt djup.²⁹ Författaren hittar indikationer på att bildandet av exportfinansieringsinstitutioner har en positiv effekt på länders export. Det generella mönstret är att länders export visserligen börjar öka redan innan bildandet av en exportfinansieringsinstitution men att exporten ökar markant direkt efter bildandet och under de nästföljande tre åren.³⁰ Därefter fortsätter exporten att öka men i avtagande takt. Vad gäller de indirekta effekterna är dessa, för de flesta tidshorisonter, inte statistiskt signifikanta när effekterna studeras för bildandet av *alla* exportfinansieringsinstitutioner. Det finns i denna studie, med andra ord, inte belägg för att bildandet av en exportfinansieringsinstitution skulle påverka ett lands BNP eller sysselsättning.

I ett andra steg går författaren dock vidare och studerar effekten av bildandet av exportkreditinstitutioner och bildandet av exportkreditgarantiinstitutioner var för sig. Författaren hittar fortsatt direkta effekter på exporten av båda typerna av exportfinansieringsinstitutioner. Inte heller nu kan några effekter på BNP eller sysselsättning styrkas. Dock finns det tecken på att de olika typerna av stöd har olika effekt på länders privata finansiella sektor. Resultaten för variabeln ”finansiellt djup” indikerar att medan statliga exportkreditgarantier har en positiv effekt på den privata finansiella marknaden så verkar exportkrediter generellt ha en negativ inverkan på denna marknad.

Sieber och Url (2010) finner att den österrikiska bytesbalansen och BNP skulle ha påverkats negativt om OeKB hade upphört med nya garantier 2008. De finner även att exportföretag som använder garantier handlar oftare med mer riskfyllda länder, sysselsätter fler högt kvalificerade personer och uppvisar en starkare exporttillväxt. Författarna beräknar att de branscher som skulle drabbas hårdast av avsaknad av garantier är bygg- och maskinindustrierna.

4.3 Användning av exportfinansieringstjänster

I avsnitt 4.1 och avsnitt 4.2 har vi diskuterat effekter av exportfinansieringstjänster och institutioner på export respektive andra ekonomiska variabler. I några av artiklarna i denna översikt studeras dock främst vem som använder exportfinansieringstjänster och om dessa tjänster uppskattas av användarna. Även om detta inte är studier som innebär att det går att etablera effekter av exportfinansiering, vare sig på mikro- eller makronivå, så är resultaten

²⁹ Variabeln ”finansiellt djup” är lika med inhemsk kredit till den privata sektorn som en andel av BNP.

I måttet exkluderas kredit given av regering eller andra offentliga aktörer såsom centralbanker, myndigheter eller offentliga bolag. Variabeln är menad att fånga den finansiella sektorns aktivitetsnivå i landet.

³⁰ Det är här viktigt att notera att ökningen av exporten redan innan bildandet av en exportfinansieringsinstitution kan vara ett tecken på endogenitet. Det vill säga: det är möjligt att institutionen bildas som ett resultat av ökad export snarare än att exporten ökat som ett resultat av bildandet av institutionen. Mest troligt är det observerade mönstret en kombination av de två – det vill säga att kausaliteten går i båda riktningarna.

ändå intressanta då de kan hjälpa oss att förstå mekanismerna bakom eventuella effekter och fördjupa vår förståelse för varför vissa företag nyttjar och uppskattar dessa tjänster medan andra inte gör det.

Felbermayr m.fl. (2015) genomförde i sin studie djupintervjuer med fyra större tyska bolag som är engagerade i exportprojekt med större utländskt förädlingsvärde. Respondenterna menade att taket för andelen utländskt förädlingsvärde i garanterade exportaffärer är av liten betydelse för deras användning av underleverantörer. De menar snarare att det finns fler affärer som de inte kan genomföras på grund av taket och att de därmed går miste om affärer som skulle ha kunnat generera arbetstillfällen i Tyskland.

Företagens storlek påverkar användandet och synen på offentliga exportkreditgarantier

Badinger och Url (2013) har, baserat på ett urval av österrikiska exportörer, studerat vad som avgör om företag använder sig av statliga exportkreditgarantier. De finner att större företag har större sannolikhet att vara användare av exportkreditgarantitjänster. I den population som författarna studerat innebär en dubbling av företagsstorleken att sannolikheten att företaget använder exportkreditgarantier ökar med 13 procent.

Felbermayr m.fl. (2015) fann i sin enkätstudie att tyska företag av alla storlekar främst använder Hermesgarantier för att hantera risken för utebliven betalning, däremot ser man att de mindre företagen i större utsträckning använder garantier även på grund av sin finansiella situation.

En närliggande frågeställning behandlas i Zammit m.fl. (2009). De undersöker i sin studie på vilka sätt, och för vem, australiensiska statliga exportkreditgarantier uppfattas som värdeskapande. Författarna finner att synen på garantier, och synen på vilka aspekter som anses värdeskapande, varierar stort. Den aspekt som exportörerna generellt anser vara mest värdeskapande är att statliga garantier ökar tillgången till exportkrediter och lån från privata aktörer. Författarna studerar även om olika typer av företag ser större värde i att använda exportkreditgarantier. De finner att även om storlek har betydelse så är det inte storleken på den totala försäljningen utan storleken på exporten som är betydelsefull: större *exportörer* ser mer värde i att använda exportkreditgarantier.

5 Slutsatser

Detta pm har två syften. För det första har vi velat visa på olika tillvägagångssätt och metoder som använts inom forskningslitteraturen för att studera effekter och utvärdera statliga exportfinansieringsinsatser. Det andra syftet har varit att sammanfatta och diskutera de resultat och effekter som kunnat påvisas i litteraturen. Förhoppningen är att denna litteraturöversikt, samt den kartläggning av andra länders exportfinansieringssystem som Tillväxtanalys genomfört parallellt, gemensamt ska utgöra ett värdefullt kunskapsunderlag. Både i genomförandet av regeringens Exportstrategi och i det av regeringen aviserade arbetet med att skapa en mer sammanhållen och långsiktig politik inom kapitalförsörjningsområdet.

Nedan diskuteras några slutsatser vi kunnat dra från denna litteraturöversikt. Kapitlet inkluderar även ett par rekommendationer för möjliga framtida studier av svensk exportfinansiering.

5.1 Sammanfattande analys

Offentlig exportfinansiering i form av exportkreditgarantier och/eller exportkrediter finns att tillgå i de flesta länder. Stora summor lånas ut och försäkras. Till exempel visar uppskattningar från IMF att cirka åtta procent av världshandeln försäkras genom offentliga exportkreditgarantier (Kokko, 2013). Det är, från Tillväxtanalys genomgång av litteraturen, dock tydligt att förhållandevis lite forskning och få utvärderingar av effekterna har gjorts på detta område.

Vidare är de studier och artiklar som finns till stor del fokuserade på ett fåtal länder (framförallt Tyskland och Österrike) och berör nästan uteslutande offentliga garanti-tjänster. Detta innebär att man bör vara mycket försiktig med att dra generella slutsatser utifrån resultaten från de studier som diskuterats i denna översikt. Kunskaperna på området får bedömas vara ganska begränsade och det finns ett uppenbart behov av fler studier – både från andra länder och av olika typer av finansieringstjänster.

Makroekonomiska studier utgör det största kunskapsunderlaget

De flest av artiklarna och studierna i denna översikt är makroekonomiska studier. Den dominerande metoden är den så kallade gravitationsmodellen för internationell handel. Modellen är en mycket vanligt förekommande makroekonomisk modell inom internationell ekonomi generellt, och speciellt lämpad för att studera effekten av friktioner – till exempel finansiella sådana – på bilateral handel. I ett par artiklar i denna översikt har författarna också använt branschdata i gravitationsmodellen för att studera effekten av statlig exportfinansiering på olika sektorer. En studie i denna översikt använder sig av registerdata för att studera effekterna av exportkreditgarantier på företagsnivå. Felbermayer m.fl. (2012) studerar det kontrafaktiska utfallet för företag som tagit del av tyska exportkreditgarantier från Euler Hermes – om de inte hade tagit del av garantierna. Tre andra studier i översikten analyserar också exportfinansiering på företagsnivå – dock inte med hjälp av registerdata utan med hjälp av enkäter och intervjuer.

Positiva effekter av exportkreditgarantier

Resultaten från studierna och artiklarna pekar mot att exportfinansiering har effekt – åtminstone på vissa typer av tjänster, för vissa typer av företag och på vissa marknader.

1. *Olika effekt av olika typer av exportfinansieringstjänster.*

De flesta av studierna i denna översikt har varit fokuserade på exportkreditgarantier. I de flesta fall har dessa visat sig ha en effekt på de studerade länderna och företagets export. Effekten av garantigivning på andra utfallsvariabler har dock endast studerats i ett par artiklar: i Felbermayer mfl. (2012) finner författarna tydliga effekter av garantigivning på företagsnivå på utfallsvariablerna sysselsättning och försäljning bland tyska företag. Samtidigt finner Soh Young In (2014) i sin makroekonomiska studie inga tecken på att öppnandet av en exportkreditgarantiinstitution påverkar länders sysselsättning eller BNP. Få studier har gjorts av effekten av andra typer av exportfinansiering än just garantier. Exportkrediter studeras endast i tre artiklar i denna översikt. Resultaten från dessa studier pekar till viss del på att exportkrediter har en mindre effekt på länders export jämfört med exportkreditgarantier samt på att offentliga exportkrediter kan tränga undan den privata finansiella sektorn. Vi bör dock vara försiktiga med att generalisera utifrån detta mycket begränsade underlag; den enda egentliga slutsats som kan dras är att detta är ett område i behov av mer forskning och studier.

2. *Olika effekt för olika typer av företag*

Det finns också, i denna litteraturöversikt, indikationer på att effekten av statlig exportfinansiering kan skilja sig åt mellan olika typer av företag – företagets storlek, storleken på exporten och branschtillhörighet kan ha betydelse. Badinger och Url (2013) fann i sin artikel att sannolikheten att ett företag använder sig av statliga exportfinansieringstjänster är väsentligt större om företaget är större, allt annat lika. Zammit m.fl. (2009) finner dock i sin enkätstudie att storleken på företagets export, snarare än storleken på företaget i sig, är det som spelar roll för hur värdefulla de anser exportfinansieringstjänster vara. Vad gäller branschtillhörighet, finner Felbermayr och Yalcin (2013) att de tyska branscherna för vilka exportkreditgarantier har störst effekt på exporten är till exempel flygplanstillverkning, skeppsbyggnad och transport. Det vill säga sektorer där produktion tar tid och det därmed går lång tid mellan beställning och betalning vilket ökar risken.

3. *Olika effekt på olika marknader*

Vidare har flera av studierna i denna översikt funnit att effekten av exportfinansiering skiljer sig åt beroende på *destinationsmarknad*. Teoretiskt skulle det kunna tänkas att effekten av statliga exportfinansieringstjänster borde vara större till politiskt och finansiellt osäkrare marknader (oftast fattigare eller mindre industrialiserade länder) dit exporten kan bli lidande om den privata sektorn inte lyckas lösa riskavhjälpnings- och likviditetsbehov. Empiriskt pekar dock forskningen i olika riktningar. Medan ett par av studierna i denna översikt finner resultat i linje med det teoretiska antagandet, finner ett par tvärtom att effekten är störst till rikare länder.

5.2 Framtida studier – stora möjligheter att göra intressanta analyser och utvärderingar

Det har från denna litteraturgenomgång blivit tydligt att effekterna av statlig exportfinansiering är ett område som studerats väldigt lite. Det finns därmed goda möjligheter att, genom att studera detta för Sverige, bidra till att öka kunskapen om effekterna av dessa tjänster generellt. Vidare skulle utvärderingar och analyser av svensk exportfinansiering

kunna bidra till ökad förståelse för det svenska systemet och för hur det eventuellt kan förbättras.

Även om denna litteraturöversikt visat att det är fråga om ett litet forskningsområde så finns det mycket att hämta i den litteratur som publicerats. Flera olika metoder har använts och det är tydligt vilka fördelar, nackdelar och utmaningar de olika typerna av studier innebär. Makroekonomiska studier kan ge en god bild av effekter på aggregerad nivå men ger ingen inblick i frågor som rör *hur* eller *varför* en tjänst har effekt. Enkät- eller intervjustudier kan användas för att förstå företagets behov och syn på systemet, men stort svarsbortfall kan ge en snedvriden bild och uppgiftslämnarbördan bör beaktas. Såväl makroekonomiska studier som enkät- och intervjustudier kan vara relevanta att genomföra som komplement till andra analyser och utvärderingar. För att öka kunskapen på området ser Tillväxtanalys dock främst att två sorters studier skulle vara bra:

1. *Sammanställning och analys av deskriptiv statistik skulle ge en tydligare bild av systemet*

Febermayr m.fl. (2015) inleder sin utvärderingsrapport med ett kapitel med deskriptiv statistik. De undersöker till exempel hur storleken på den tyska exporten och användning av garantier till olika destinationsmarknader (fördelat på riskklass) har utvecklats sedan 2000. Författarna visar också på hur andelen utländskt förädlingsvärde i tysk export fördelat på sektor och destinationsmarknad har förändrats sedan 2000.

En sammanställning och analys av denna typ av deskriptiv statistik för Sverige kan användas både för att fördjupa förståelsen för hur svenska exportföretag använder exportfinansieringstjänster från EKN, SEK, Almi och Swedfund, och för att öka förståelsen för betydelsen av globala värdekedjor för svensk export. Den deskriptiva statistiken kan också användas för att belysa skillnader i användning mellan olika typer av företag (till exempel vad gäller bransch och storlek) och för olika destinationsmarknader. Dessutom kan den användas för att svara på frågeställningar kring användning av dessa tjänster i kristider, det vill säga under finanskrisen. Tillväxtanalys anser att detta skulle vara en bra inledande analys att göra på området.

2. *Utvärdering på företagsnivå kan besvara intressanta frågeställningar om systemets effect*

En grundläggande fråga, som i mångt och mycket avgör vilken typ av studier det är möjligt att genomföra, är hur tillgången till data ser ut. Sverige har tillförlitlig och detaljerad registerdata på företagsnivå. Till viss del är exportdata ett undantag här eftersom det finns minimigränser under vilka företagets export inte registreras (speciellt för handel inom EU). Ett komplement till att studera effekten av exportfinansiering på exporten, kan därför vara att studera effekten på fler utfallsvariabler, exempelvis försäljning eller omsättning för vilka mer komplett data finns att tillgå.³¹ Det finns också anledning att anta att det finns god data över vilka företag som tagit del av vilka exportfinansieringstjänster – de flesta offentliga aktörer brukar ha data över finansiella transaktioner.

Med tillgång till denna typ av data blir det möjligt att studera effekten av svensk statlig exportfinansiering på företagsnivå. Här finns, som nämnts tidigare, ett speciellt stort

³¹ Vi har tidigare i denna översikt diskuterat att flera studier använt andra utfallsvariabler än export. Dock inte just av den anledning vi nämner här. Se avsnitt 3.2 och avsnitt 4.2.

gap i litteraturen. Detta i kombination med att det svenska exportfinansieringssystemet inte effektutvärderats tidigare innebär att det finns mycket att lära från denna typ av studie. En intressant aspekt som skulle kunna belysas med en studie på företagsnivå är om effekten av exportfinansiering skiljer sig åt för stora och små företag. Så vitt vi vet har detta inte studerats i några tidigare forskningsstudier eller utvärderingar³² och givet regeringens ambition att få fler små och medelstora företag att exportera³³ kan det vara ett givande perspektiv att belysa.

Analys och utvärdering av det svenska exportfinansieringssystemet är viktigt för att öka förståelsen för om, hur och varför dessa typer av instrument fungerar. Om systemet kan slipas kan detta i förlängningen potentiellt förbättra förutsättningarna för svenskt näringsliv samt bidra till ökad export och internationalisering av svenska företag. Ett väl fungerande exportfinansieringssystem kan vara ett viktigt verktyg för att företag av alla storlekar ska kunna nå nya marknader. Rätt utformat, finns det tecken på att offentliga exportfinansieringstjänster även kan bidra till att stimulera den privata finansiella sektorn.

³² Bland studierna i denna översikt belyses företagsstorlek endast utifrån hur troligt det är att företagen nyttjar tjänsterna samt utifrån frågeställningen vilket värde företag av olika storlek ser av tjänster.

³³ Se regeringens Exportstrategi (Regeringskansliet, 2015, Sveriges Exportstrategi)..

6 Referenser

- Anderson, J. E. och van Wincoop, E. (2003). Gravity with Gravititas: A Solution to the Border Puzzle. *The American Economic Review*, Vol. 93, No. 1, sid 170–192
- Badinger, H och Url, T. (2013). Export Credit Guarantees and Export Performance: Evidence from Austrian Firm-level Data. *The World Economy*, Vol 36, Issue 9, sid 1115–1130
- Baltensperger, E. och Herger, N. (2009). Exporting against Risk? Theory and Evidence from Public Export Insurance Schemes in OECD Countries. *Open Economies Review*, Vol 20, Issue 4, sid 545–563
- Egger, P och Url, T. (2006). Public Export Credit Guarantees and Foreign Trade Structure: Evidence from Austria. *The World Economy*, Vol 29, Issue 4, sid 399–418
- Felbermayr, G. J., Heiland, I. och Yalcin, E. (2012). Mitigating Liquidity Constraints: Public Export Credit Guarantees in Germany. *CESifo Working Paper Series*, No. 3908
- Felbermayr, G. J., Yalcin, E. (2013). Export Credit Guarantees and Export Performance: An Empirical Analysis for Germany. *The World Economy*, Vol. 36, Issue 8, sid 967–999
- Felbermayr m.fl. (2015) *Beschäftigungseffekte der Exportkreditgarantien des Bundes und globala Wertschöpfungsketten*. Ifo Institut, Leibnitz-Institut für Wirtschaftsforschung an der Univerzität München e.V.
- Janda, K., Michalikova, E. och Skuhrovec, J. (2013a). Credit support for Export: Robust Evidence from the Czech Republic. *The World Economy*, Vol 36, Issue 12, sid 1588–1610
- Janda, K., Michalikova, E. och Psenakova, L. (2013b). The Performance of Export Credit Agencies in Post-Communist Central European Countries. *Working Papers IES* 2013/10, Charles University Prague, Faculty of Social Sciences, Institute of Economic Studies
- Kokko, A. (2013). Offentliga insatser för exportfinansiering. *Globaliseringsforum*, rapport no 5, tillgänglig att läsa på: http://entreprenorskapsforum.se/wp-content/uploads/2013/06/GloFo_Kokko.pdf 2015-11-13.
- Mah, J. S. (2006). The effect of export insurance subsidy on export supply: The experience of Japan. *Journal of Asian Economics*, Vol 17, Issue 4, sid 646–652.
- Moser, C., Nestmann, T. och Wedow, M. (2008). Political Risk and Export Promotion: Evidence from Germany. *The World Economy*, Vol 61, Issue 3, sid 781–803
- Regeringen (2015). Budgetpropositionen för 2016, Prop. 201520/16:1.
- Regeringskansliet (2009). Förordning (2009:146) med instruktion för Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser.
- Regeringskansliet (2013). Regleringsbrev för budgetåret 2014 avseende Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser inom utgiftsområde 24 Näringsliv.

- Regeringskansliet (2015). Sveriges Exportstrategi. tillgänglig att läsa på:
<http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/09/sveriges-exportstrategi/2015-11-13>.
- Sieber, S. och Url, T. (2010) *Exportgarantien in Österreich: Auswirkungen auf Beschäftigung und gesamtwirtschaftliche Kennzahlen*. Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung, WiFO.
- Soh Young In (2014). Do Export Credit Agencies Benefit the Economy. *Stanford International Policy Review*, tillgänglig att läsa på:
<http://www.stanfordpolicyreview.org/essay/do-export-credit-agencies-benefit-the-economy/> 2015-11-13
- Tillväxtanalys (2015a). *Effekter av statens främjandeinsatser för internationalisering, Slutrapport: utveckling av mätmetoder och indikatorer*. Rapport 2015:03.
- Tillväxtanalys (2015b). *Effekter av statens främjandeinsatser för internationalisering – en litteraturöversikt över utvärderingsmetoder*. PM 2015:04
- Tillväxtanalys (2015c). *Nya svenska exportörer i Asien år 2013. Vilken roll har exportfrämjandet spelat?* PM 2015:05
- Tillväxtanalys (2015d) *Exportfinansiering – en internationell jämförelse av aktörer och tjänster*. Rapport 2015:24.
- Tillväxtverket (2015). ”Näringslivets internationalisering tar nya vägar”. Delrapport från: *Företagens villkor och verklighet 2014*. Publikationsnummer: Info 0608
- Tillväxtverket (2014). *Företagens villkor och verklighet 2014. Huvudrapport*. Publikationsnummer: Info 0563
- Zammit, B., Ross, D. G. och Wood, D. (2009). Perceptions of export credit insurance value: Australian evidence. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, Vol. 1 Issue 2, sid109–118

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasilia, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington D.C.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

Om PM-serien: Exempel på publikationer i serien är metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter.

Övriga serier:

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer.

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar Direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.